

Kazimiera Drewniak-Woryna

KLUSKA WANDRUSKA

Zeszyt edukacyjny do edukacji regionalnej

Autorzy:

Kazimiera Drewniak-Woryna

Maria Stachowicz-Polak – wstęp do Zeszytu edukacyjnego

Wydawca:

Miasto Rybnik

Druk:

Drukarnia Kolumb, Chorzów, www.drukarniakolumb.pl

ISBN: 978-83-932158-6-7

KLUSKA WANDRUSKA

Zeszyt edukacyjny do edukacji regionalnej

Autorzy:

Kazimiera Drewniak-Woryna

Maria Stachowicz-Polak – wstęp do Zeszytu edukacyjnego

Publikację dedykuję moim świętej pamięci Rodzicom, nauczycielom z powołania i wszystkim pedagogom, dla których dobro dziecka jest najważniejszym priorytetem w ich pracy zawodowej.

Kazimiera Drewniak-Woryna

Drogi Uczniu! Droga Uczennico!

Kto to jest Kluska Wandruska? – zapytacie. To pyzata dziołszka, niezwykle ciekawa wszystkiego co ją otacza, tego co bliskie i dalsze. Chętnie słucha historii rodzinnych opowiadanych przez dziadków i rodziców. Uwielbia wędrować i spotykać ludzi, odkrywać miejsca i krajobrazy. Kluska jest w Waszym wieku. Spytacie: Skąd się wzięła? Odpowiedź częściowo znajdziecie już w tytule: „Kluska Wandruska z miski wyskoczyła...”. Ta istota przychodzi na świat w śląskiej kuchni, która była i jest najważniejszym miejscem w naszych domach. Kiedyś było to centrum życia śląskiej rodziny.

Kluska pojawiła się po to, by wieść Was, Drogie Dzieci, po ścieżkach edukacji regionalnej. Stała się inspiracją dla babci Kazi, która swoimi rysunkami powraca z naszą bohaterką „do korzeni” - do miejsc, wydarzeń, postaci i wskazuje Wam, młodemu pokoleniu, jakie postawy i wartości są w życiu ważne. Odnosi się do tego, jak kiedyś bywało i jak jest teraz, a także podpowiada nam, jak można stawać się współodpowiedzialnym za „własną ziemię” m.in. w procesie rewitalizacji. Każdej karcie babcia Kazia nadała odpowiedni „kształt”, każda ma swoją niepowtarzalną barwę, zapach, swoją duchowość i głęboki sens, przekonujący, że: „Życie nie jest niczym więcej niż podróżą do domu, wędrówką w letnim słońcu”¹. Mam nadzieję, że korzystanie z kart rozbudzi w Was chęć odkrywania Waszego najbliższego otoczenia oraz stanie się pretekstem do stawiania pytań i poszukiwania na nie odpowiedzi.

W czasie lekcji edukacji regionalnej, Kluska Wandruska stanie się dla Was przewodnikiem po „małej ojczyźnie” – Rybniku, przedstawionym na tle regionu – Górnego Śląska. Kluczowym elementem przekazu treści w ilustracjach jest odwoływanie się do przekazywanych z pokolenia na pokolenie tradycji rodzinnych, lokalnych i regionalnych jako ważnych i niezbędnych w kształtowaniu teraźniejszości i przyszłości.

Kluska wyrusza na wojaże ze swoim kolegą Karlikiem i dogadującą Myszką, zapraszając do poszukiwania przygód z pomocą nauczyciela, a także członków Waszych rodzin. Rzec by trzeba: „Rwą się naprzód nóżki żwawe – pora ruszać na wyprawę! Wabią mnie ścieżyny, dróżki – rwą się naprzód moje nóżki!”². W tym miejscu chciałabym Was zachęcić do tworzenia własnych historyjek na temat przygód Kluski i jej przyjaciół.

Szanowni Rodzice!

Przekazuję Państwa dzieciom publikację „Kluska Wandruska z miski wyskoczyła konsek Śląska nom odkryła”. Publikacja jest zeszytem edukacyjnym przeznaczonym do korzystania podczas lekcji edukacji regionalnej, ale nie tylko. Spytacie Państwo: Co to jest edukacja regionalna? To codzienny widok z okna, droga do pracy czy szkoły.

---

¹ P. Huff, *Dni trawy*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Gdańsk 2010, s. 166.

² H. Januszevska, *Pyza na polskich dróżkach*, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2006, str. 22.

To krajobrazy, miejsca, ludzie i wydarzenia. To przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. To wszystko składa się na treści edukacji regionalnej w szkole.

Autorka publikacji, znana z twórczości plastycznej i malarskiej rybnicka artystka - Kazimiera Drewniak-Woryna, swoimi rysunkami i tekstami chce nam powiedzieć, że wychowanie dla przyszłości powinno być oparte na dziedzictwie kulturowym naszych „małych ojczyzn”, na wartościach tkwiących w najbliższym otoczeniu, a przede wszystkim na relacjach rodzinnych. Chce rozbudzić w nas poczucie tożsamości, więzi emocjonalnej z miejscem urodzenia, miejscem, gdzie żyli przodkowie, budując poczucie wspólnoty międzypokoleniowej. To właśnie powinno stanowić fundament w wychowywaniu młodego człowieka. Gorąco zachęcam Państwa do przywoływania wspomnień i snucia opowieści, do wspólnego odkrywania pamiątek rodzinnych, poznawania i zwiedzania ze swoim dzieckiem miasta Rybnika i innych miejscowości regionu, miejsc ważnych dla społeczności lokalnej i regionalnej, do odbywania rodzinnych spacerów i wycieczek, fotografowania śladów przeszłości i dokumentowania teraźniejszości i uczestniczenia w kulturalnych imprezach lokalnych. Namawiam do pielęgnowania tradycji i popularyzacji dorobku poprzednich pokoleń, do podejmowania wspólnych aktywności na rzecz swojego miejsca zamieszkania, do promocji miasta Rybnika. „Karmcie” swoje dzieci pozytywnymi uczuciami do własnej ziemi.

Zapraszam także do powrotu do własnych korzeni, do bliskich sercu miejsc znanych z lat dzieciństwa i młodości. Bowiem: „Skąd wychodzimy, dokąd ciągle powracamy, często po latach nieobecności, niekiedy tylko w myślach, wspomnieniach? Z domu do domu... Tego najbliższego, rodzinnego, rozszerzającego się z biegiem czasu o ulicę, kościół, szkołę, wieś, dzielnicę, miasto, najbliższą okolice, ludzi, przyjaźnie, melodię języka, święta, zdarzenia, barwy, dźwięki... Z ziemią naszą łączą nas różnorodne więzy, bez względu na to, czy dymi hałdami, czy odurza zielenią, czy gwarna jest hukami miast, czy cichym szumem wierzb – to jest nasz dom, nasza największa i najświętsza świętość. Znajomość stron rodzinnych, ziemi ojczystej, małej i dużej ojczyzny, jest niezbędna, by zrozumieć i poznać swoje korzenie – poznać je poprzez znajomość tradycji i tożsamości kulturowej...”³.

Szanowni Nauczyciele!

Niniejszy zeszyt edukacyjny, z niecierpliwością oczekiwany w rybnickich szkołach podstawowych, bez wątpienia ułatwi Państwu prowadzenie zajęć w ramach edukacji regionalnej z Waszymi uczniami. Obraz żwawej Kluski Wandruski odzianej w tradycyjny, śląski strój, dziolszki, której twarzyczka, w zależności od sytuacji malowana jest różnymi emocjami, zawdzięczamy wyjątkowym ilustracjom autorstwa Pani Kazimierzy Drewniak-Woryna.

Pani Kazia na kolejnych kartach edukacyjnych daje nam z głębi serca płynącą odpowiedź na pytanie: „Jak my, nauczyciele, mamy uczyć we współczesnym świecie, w dobie globalizacji, o „własnej ziemi”, na której przyszło nam żyć?”. W publikacji znajdziemy odpowiedzi na wiele ważnych pytań, takich jak m.in.: Dlaczego możemy

---

³ Wystąpienie Henryka Siedlaczka, na 19 posiedzeniu 6 kadencji Sejmu RP, 09 lipca 2008 r.

powiedzieć, że kuchnia śląska jest wyznacznikiem tożsamości Ślązaka? Jak przekazać młodemu pokoleniu nasze tradycje lokalne i regionalne? Dlaczego tradycje regionalne są obchodzone w rytmie czterech pór roku? Jakie są charakterystyczne elementy krajobrazu Górnego Śląska? Gdzie w Rybniku czy w innych miejscowościach na Górnym Śląsku spotkamy się z procesem rewitalizacji? Dlaczego Śląsk został nazwany „szmaragdem Europy”? itd.

Zeszyt edukacyjny, który dziś Państwu prezentuję stanowi część obudowy dydaktycznej do podręcznika edukacji regionalnej pt. „Energia tradycji” uwzględniającej wybrane założenia Projektu „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 realizowanego przez miasto Rybnik.

Jak korzystać z kart edukacyjnych na lekcjach edukacji regionalnej w odniesieniu do realizowanego programu?

W publikacji znajdują się karty pracy do wypełniania przez ucznia, karty będące źródłem informacji, karty do ćwiczenia śląskiej godki.

Rozkład materiału zawarty w podręczniku, przedstawiający tematykę zajęć, osadzony jest w 5 modułach tematycznych, stąd proponuję układ kart edukacyjnych według poniższego zapisu (wybór przykładowych kart):

- w module „Rybnik to Ja” – karty o tematyce: drzewo rodzinne, pobożność, pamiątki rodzinne, uroczystości rodzinne, moje miejsce – dom rodzinny, jak dawniej żyli – wokół familoka, dawne gry i zabawy podwórkowe, we familoku, w kuchni śląskiej, tradycje rodzinne i świąteczne, cztery pory roku w zwyczajach i obrzędach, tradycyjne stroje śląskie;
- w module „Rybnik z hałdą” – karty o tematyce: mój zakątek – położenie Rybnika, moja dzielnica, symbolika Rybnika i innych miejscowości regionu, rybnickie osobliwości przyrodnicze; rośliny i zwierzęta pobliskich łąk i lasów, kwiatki przydomowych ogródków i łąk, na „grubie”;
- w module „Rybnik zabytkowy” – karty o tematyce: stara klasa, izba regionalna, pamięć – historia, szlakami zabytków architektury i rzeźby Rybnika i regionu, śląskie legendy i podania, inne osobliwości Rybnika;
- w module „Rybnik ciekawych postaci” – karty o tematyce: postacie rybnickie, rzemiosło - zawody mieszkańców regionu, kult świętych;
- w module „Rybnik odczarowany” – karty o tematyce: rewitalizacja.

Treści, zawarte w zeszycie edukacyjnym, ułożone są „spiralnie”, stąd poszczególne zagadnienia można (a nawet trzeba) przebudowywać, modyfikować, uzupełniać, wzbogacać i poszerzać. Kolejność korzystania z kart zależy od inwencji ucznia i nauczyciela. Kluczem niech będzie inspiracja i świeżość w podejmowaniu określonych tematów, dzięki którym uczniowie będą mogli odnaleźć własną ścieżkę pasji i zainteresowań, co w rezultacie połączy ich z miejscem zamieszkania. Bardzo ważną kwestią jest również wyważenie optymalnych proporcji zajęć - teorii i praktyki. Warto zwrócić uwagę, by nie obciążać młodego odbiorcy zbyt dużą ilością suchych informacji, a z drugiej strony, nie posługiwać się zbyt daleko

posuniętymi uproszczeniami⁴. (...). Najważniejsze, żeby w procesie edukacji nasi uczniowie nie tracili posiadanej ciekawości, nie bali się zadawania pytań i podejmowania próby poszukiwania na nie własnych odpowiedzi. Uczniowie mogą realizować własne pomysły w ramach tematów podejmowanych w zeszycie edukacyjnym. Stąd korzystając z publikacji postaramy się o wyzwianie kreatywności, stymulowanie jej w naszych uczniach, tak, aby mogli odnaleźć wątki najsilniej łączące ich z ziemią rodzimą.

Zapraszam Was do wspólnego odkrywania oblicza naszej „małej ojczyzny”, ukrytego w tradycji, historii, kulturze, przyrodzie i w codzienności tej ziemi. Do poznawania jego wartości, nie tylko myślą, ale przede wszystkim sercem, bowiem dopiero w ten sposób można nauczyć się wnikliwie patrzeć na ziemię rodzinną, rozumieć ją, podziwiać i szanować, a także zdobywać umiejętność wsłuchiwania się w to, co sama pragnie nam przekazać.

Maria Stachowicz-Polak – ekspert ds. edukacji regionalnej Miasta Rybnika

---

⁴ M. Stachowicz-Polak, *Innowacja pedagogiczna „Rybnik na Górnym Śląsku”*, Rybnik 2017, s. 6.

EDUKACJA RUSZYŁA REGIONALNA

RUCHY DZIECI, RUCHY!

<p><i>marsz w miejscu</i></p> <p>SZOK CHŁOP DO LASA</p>	<p><i>skret bioder</i></p> <p>BEZ SIYKIYRY BEZ PASA</p>	<p><i>skłon</i></p> <p>ŚCION TAM SOŚNICZKA</p>
<p><i>stopniowe maksymalne ręce</i></p> <p>WYBUDOWOK KAPLICZKA</p>	<p><i>machanie ręce</i></p> <p>PRZILECIAKY WRONY, POSTA- WIKY ŻWONY</p>	<p><i>skłon</i></p> <p>PRZILECIAKY KAWKI POSTA- WIKY ŁAWKI</p>
<p><i>machanie ręce "skubanie" nosa</i></p> <p>PRZILECIOŁ KOS DZIOBNOŁ KAW- KA W NOS</p>	<p><i>uszczypnięcie miganie</i></p> <p>AŻ SIE KAWKA POGNIYWAŁA PO</p>	<p><i>skoki</i></p> <p>KAPLICZCE POSKOKAŁA</p>

Przez lata godka drzymała w szkole
u dziecięć we serduszkowym dole

...ACH TA PISOWNIA!

To ucho nagrane
słonecznymi nutami
koże kluseczce
„szczyłać bykami”

ABECADŁO Z KOSZA KLUSCE SPADŁO

- A antryj
- B brusić
- C cedzitzko
- D dzióbka dej
- E elefand
- F farorz
- G je c'ma
- H haja
- I imkszy
- J jakla
- K kaj?
- L lauba
- M mulorz
- N mimocny
- O oblyczki
- P pszoć
- R rehtorka
- S starka
- T tabula
- U uxaś
- S slimtać
- W woszt
- Z zoposka

brusić goolka,
a go jam
zmiela

GODKA
"DAY, UTIA POBRUSA",
A TI POZIWAJ"
KLUSKO, JARUKU TYŻ

Zmianowane NIEWIASTY

- ym ^{Rak} Raczyno, ^{Stomka} Stomczyno
ino ^{Kłosa} Kłuzino, ^{Duda} Dudzino
yczka ^{Kolarczyk} Kolarczyzka, ^{Krakowczyk} Krakowczyzka
ula ^{Barteczko} Barteczkuła, ^{serwatka} Serwatkuła
ułka ^{Warmiła} Warmiłka, ^{świątka} Świątkuła
iczka ^{Buchalik} Buchaliczka, ^{Grzesik} Grzesiczka
oczka ^{Polok} Poloczka, ^{Drewniak} Drewniozka
erka ^{Kuczerka} Kuczerka, ^{Weber} Weberka
oszka ^{Makosz} Makoszka, ^{Srokosz} Srokoszka
osko ^{Grabowski} Grabowsko, ^{Kwiatkowski} Kwiatkowsko
uczka ^{Dawidziuk} Dawidziuczka, ^{Mrodziuk} Mrodziuczka
otka ^{Czarnot} Czarnotka, ^{Kokot} Kokotka
ulka ^{Piechula} Piechulka, ^{Kofuła} Kofułka
anka ^{Kocjan} Kocjanka, ^{Brachman} Brachmanka
oczka ^{Szlezak} Szlezaczka, ^{Kozak} Kozaczka
ymka ^{Grzymia} Grzymka, ^{Bygnia} Bygnka

- unka ^{Gumka} Gumka, ^{Kłimka} Kłimka
unka ^{Kunca} Kunka, ^{Wykunca} Wykunka
oska ^{Skoczylas} Skoczylaska, ^{Babilas} Babilaska
orka ^{Sikora} Sikorka, ^{Czeciór} Czeciorka

**Z SZACUNKIEM
ZWRACANO SIĘ
DO OSOBY
STARSZEJ PRZEZ
I LUB II OSOBE**

WY, ONI

Zmianujcie sobie, sąsiadów,
 rektorów, kamratki
 i tak się możecie
 przedkazywać i posmioc'
 wy, omi - pies woz 9omi

waszo ^{mysz}
 Myszulka

SZCZYBNO GODKA

SZLI MIEDZOM - TREFIŁY KĄJ JEDZOM

ZE ŻURU CHOP JAK Z MURU

TUKYJ SZMAKUJE BO MAMULKA

GOTUJE

Z CIYNKIJ NICI NIMA CHRUBEJ... CI

LEPSZY DAĆ MASARZOWI NIŻLI

DOCTOROWI

UPŁACZKA WIYNCYJ NIŻLI U CHWÓKKA

DOŁ PONBOCZEK ŻAJONCZKA,
TO TYŻ DO I KONCZKA

KOŚCIOŁA NIE PRZERZYKOSZ

BABY NIE PRZEGODOSZ

Z PIYKNEJ MISKI SIE NIY KAJYSZ

SZUMNO, SZUMNO - NIGDY NOJSZUMNIYJSZO

CHCESZ MIEĆ PSZOCIELA DOBREGO,

NIE CHODŹ CZYNSTO DO NIEGO

KLUSKA

ZA FORHANGIYM

Z GRACZKI

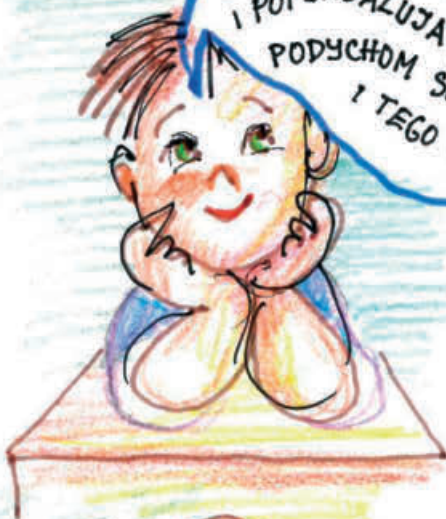
PRZIDOM PŁACZKI

... A MYSZY RAJCUJOM,
JAK GOSPODORZĄ NIE CZUJOM

SZCZYBNO
GODKA PRZECZYTAŁA
STARKA JOM KEŚ
SZTIKOWAŁA

CHŁOPIEC
WPISUJE TEKST

JAK PRZIDA DUDOM TO SIE SIEDNA NA ZIC MOJIGO KOŁA
I POPYNDALUJA KOLE RZYKI NA SKROJKU LOSKU
PODYCHOM SHYŻYM ŁOFTYM, POSTOCHOM PTOŠKOW
I TEGO CO WE TROWIE ĆWIRCZY-ĆWIRCZKA

PRZETŁUMACZ: **BEZ** „FONETYCZNYCH BŁĘDÓW”

Handwriting practice lines consisting of several horizontal lines with dashed midlines.

**NASZA GWARA - "GODKA" JEST WAŻNYM
ELEMENTEM DZIEDZIZIWA KULTUROWEGO**

A JO SPOTKOM SIE
Z MOJOM KAMRADKOM, BYDUMY
NA ŁONCE ZBIYRAC' PIYKNĖ
KWIOTKA:
MOJIKI, ŻABI OCZKA, BOLI OCZKA,
ROZTOMANTE SIYROTKI
GYNSI PYMPKI TYŻ

TEKST
WPISUJE **DZIEWCZYNA**

PRZETŁUMACZ: **BEZ** „FONETYCZNYCH BŁĘDÓW”

Handwriting practice lines consisting of several horizontal lines with dashed midlines.

„**GWARA - JĘZYKIEM SERCA**”

Z GOTARTOWICZKI KLUSKA WYLECIAŁA KWIOTEK Z WIYRCHU UWIDZIAŁA

dopasuj nr
do piatek

- 1 MAŁA OJCZYZNA
- 2 ZABAWA
- 3 ZWYCZAJE
- 4 DZIEDZICTWO
- 5 SZTUKA LUDOWA
- 6 FOLKLOR

Ja na zimni stoję,
bo się lotad boję

BALONIKI W NIEBIE ZNIKNĘŁY

PRA, PRA, PRA PRZODKÓW SWOICH KLUSKA ŻNA

SWOJSKO spominani

KRZEŚNICZEK, POTEK, TOCIZEK

CIOTKA
POTKA
KRZEŚNICZKA
POCIZKA

wymkasz!
DZIWKA
FRELKA
FRELA

KLUSKA
SYNEK *abo*
PACHOKEK
wymkasz!
PACHOK
KARLUS

Kki: dmuszek, posmerek, smiopek
BAJTEL

synowo - NIEWIĄSTA

maga
TATULEK
Z MAMULKOM
TACICZEK
KOCIEC
MACICZKA, MAMULICZKA

SZWIGROWIE

POWINOWACI
PRZOCIELE

SOMSIEDZI

STARKA, STARZIK
babcia, dziadek
OKMA, OKPA
OMKA
STAROSZKA, STAROSZEK
STARZYNY, STARZICZEK

we każdej familiji
inakszy...

nos je wymcayj,
a sie wrale
tak jak KLUSKA
nie chwolyjmy

Bez Boga, ani do proga

W niedziela idziemy na msze i mieszpory.
 Chodzimy na parcie, odprawiamy litanie,
 spijwamy godzinki. Rzytkomy do Pombooska
 o zdrowie, do swiyntej Pamiymki Maryji
 o opieka. Do Jozelka, zeby mom familiji
 wahowal. Do Antomiozka, jak cosik
 stracymy. Do Barborki za naszymy
 grubiorzy. Do Florjanka, zeby my
 nie zgoreli. Do Nepomucka - Jonka,
 zeby nas nie zatopiylo. Do Hadanzinki,
 za kamiorzy. Do Bliozja, zeby nas
 kartki nie bolaly. Do Urbana, zeby
 mom w polu roslo. Do Jadwizki,
 zeby mom Nymcy pozoli. Do Jacka,
 zeby mom slaskie opatrowal.

Do Amiozow strozow, zeby
 dowali pozor na nas.
 Do Pietra, zeby mom
 otworzy miebo,
 a po smierci

FUK
 DO
 NIEGO

slaskie
 polityka

KRZEST

ROCZEK

KAPELONEK
 idzie
 do sluchatelnicy

FARORZ
 odprawio

KUMUNIJO

BIERNA
 MOWANI

SLUB
 WESELI

szczytne
 12 lat / 90 dy

tyka
 co zapalo i giasi

nie szamuje
 starszych,
 wymucliam chleb
 do smierci
 oklamalam
 rodzicow

na kynchawie
 KOPIDOK
 zrobil
 swoji

MINISTRANTY
 Kadzom

50

ABRAHAM

Pombooska
 zaploce

KOSCIELNY
 oblyko farorzy,
 zbityro

stuzom

na omymtonu

swiyzcka kordymu
 kies zgasnie

Familijo odebramo na fotografkach

Moje miejsce

**KLUSKA JABŁUSZKAMI CZĘSTUJE
KĄJ MIYSZKOCIE WYPYTUJE ?**

OPISZ SWÓJDOM WIDOK Z OKNA

KLUSKA - STARZIKOW RADA SŁUCHAKA JAK ŻYLI DOWNIJ WIEDZIEĆ CHCIAŁA

TELEWIZOROW
KOMOREK
KOMPUTEROW
DZIECI NIE MIAŁY

W CO GROMY?

DOCHTOROW NIE ZNAŁY
GRACZKI KOŚCI
IM PROSTOWAŁY

...a mié
makryncaly
i mmom straszylly

w familoku

DO POJSZCZODKA
WEJRZAKA
PRZEDTYM
DO
DWIYRZI
ZAKLUPAŁA

GRUBA

FAMILOK

SZCZEWICZKI SEBUWAŁA
Z MARASU DOPORZONDKU OKLUPAŁA

...je czysto - uzmała

**KLUSKA
W KUCHNI KRÓLUJE
KUCHORZ
UCZY, DORADZIO,
TESTUJE**

chmm... ale wonio

... a jio!
- przy zmywaku
- awgusie

KLUSKA W ARZY NIEDZIELNY OBİOD

PISZCIE
PO NASZYM

CZEREŚNIE TO .....
AGREST TO .....

SŁÓJ TO .....

ROSÓŁ Z MAKARONEM
TO .....

PĘTYA KUCHEN.
TO .....

JEDZENIE .....

SOS
TO .....

WOŁOWE LUB WIEPRZOWE .....

KLUSKI ..... TEŻ .....

ZADANIE Z JAKICH PRODUKTÓW KLUSKA UKUŁO NUDLE ? .....

Różnorodność od kuchni

*Dla mnie seroluszczo
upiekła - trojaki godki
przy tymu żyła*

NASZ TROJOK
CZESKO • POLSKO • NIEMIECKI

ROSTOMANTE MIYSZKI Z MONKOM

PIYKŁO SIE WE:

WE PIEGACH SIE:

PIERNIKI WONIĄKY BO MIAKY:

*ŚLASK - jak piernik
im starszy, tym
smaczniejszy*

lepiej podlażuje

WIOSNA, LATO
JESIŃ, ZIMA – BEZ PIECZYNIŃ ŻYCIO NIMA

- WIELKANOC ROCZEK ODPUSTY DOŻYNKI BARBÓRKA
 MIKOŁAJ ŚW. BOŻEGO NARODZENIA NOWY ROK TKUSTY CZWARTEK

DOPASUJĄCIE PIECZYNI DO PORY ROKU I DO OKAZJI – WPISZCIE NR.

BĘDĄ DZIECI

WIELKONA

21 III

TOPIYNI
MARZANY

GAJEK
ZIELNY

PIYKNI

WIELKIE
SPRZĄTANIE

BIYLYNIE
PUCOWANIE
GLANDWANIE
LUFTOWANIE
BLACHOWANIE

GAŁĄZKI
DO
ŚLĄSKIEJ
PALMY

PO WIELKIM POŚCIE SMAKOWITE

- WĘDZONKI
  - WĘDLINY
  - BAJECZNICA
  - BABKA
  - KOKACZ
  - KOKACZYKI
  - SAKATKA
  - BYŁO TEŻ
- WOSZY
  - WE ŚWIYNCIELNIKU
  - SMAZONKA
  - ZISTA, BUCHTA
  - BABOWKA
  - KOKACZ ZE SYRYM
  - MAKIYM, KOKOŁEKI
  - SZAKOT
  - SMAKOWANIE
  - ŚWIYPCIELNIKAO

PALM
BYŁA
ZWIĄZANA
BRZĘCY

DEUGI SZYNGIEL

FANKA

KIDANE WOSKI
LITOPANE
NASZE
KROSZONKI

SZUKANIE ZAJĄCZKA

1/4 z KALENDARZA
WSPOMNIEN

... $\frac{1}{4}$ WSPOMNIEN

BARBORKA

ŚWIĘTO 4. XII GRUBIORZY

ZIMA

MIKOKOŚ 6. XII

NO NA ŚWIECIE
LAWA

W KOZDEJ CHAŁPIE
INKSZE
ZUPY - SIYMIYNIOTKA
GROCHOWKA KONOPLOTKA
RYBNO FANZOLOWKA

WIELKO

NA BIEKYM OBRUSIE

WTEDY ANIOZEK PRZYNOŚIŁ
DZIECIĄTKO
GRACZKI
SZLIŃCUCHY BAWIDEA
OBLYCZKI
TUZEKLE
BYTLIJKĄ

KOLEĐOWE
JASEŁKA

KARNAWAŁOWE
BALE

POGRZEB BASA
DODOM!
KONIEC ZABAWY

PO 2400 WIELKI POST
(DWANOSTĘ)

1 z KALENDARZA
... 4 WSPOMNIENI

jo wos tyz
witom,
tom sadmom
wita czkom!

WPISZ W ODPOWIEDNIE MIEJSCA

ODPOWIEDNIE NAZWY: *hut, kłobuk, dymciuk*
czepiec, buda *woniaczka* *szpigel, pływok*
wionek, galanda *zopaska, fortuszek* *bołgi*
galoty, jelymioki *keropy, boty* *lajbik*
jakła, jupa *szakel, kamzola, kapudrotek*
pułki *jedbowka* *galonka* *szczewiki*
A CO TO - STROJ NA BEZTYDZIŃ?

DO SZAFY-SZRANKU
KLUSECZKA
 ZAJRZAKA
 ŚLĄSKICH OBLYCZEK TĄM
 SZUKAJĄ

WPISZ NUMER
 NAZWIJ RZECZ PO ŚLĄSKU

WPISZ ZAPAMIĘTANE NAZWY MĘSKIEGO STROJU ŚLĄSKIEGO

BYDA TAŃCOWAKA Z KARLIKIYM
ymó... co se toblecza?

dzieci ci wystrixom piykny stroj

KARLIKU, Karliku w czym zaśpijdziesz w Rybniku 2.2.2.

spokoj
dzieci
już
szcziom
amugi

BYDA ŚPIYWOKIYM i TANCYRZYM

dorysuj
farby pior

czako

hut, kfabuk, kania

zedbowka

sioto kaszula

szporozal

galoty, kabot = amoug

szczewiki

koryka

galoty

galoty
z bizom

zelymioti
skozaki

boty
skorkowe

strzicie dokladnie
-oblyczcie
on chce z
tancowac
we PRZYGDZIE

W TANECZNYM TONIE

TO JEST POPULARNY NASZ .....

A TO UCIESZNY .....

ROZ, DWA, TRZY... NAZWIJ TE DWA
TANCE ŚLĄSKIE -TY. NAD KRÓPKAMI!
.....

ZAPRASZAMY

KŁUSKA Z KARLIKIEM ZAPROSILI PRZYJACIÓW
Z SASIEDNICH MIAST NA WSPÓLNE KOŁĘDOWANIE
SKĄD PRZYBYLI GOŚCIE CHWAŁĄCY SIĘ SWOIMI HERBAMI ?

Zaczynamy od Rybnika

RYBNICKIE

OSOBLIWOCI PRZYRODNICZE

PRZYKŁADOWO:

ZIOŁA NA TYJ KLUSKA ZBIYRAŁA Z PTOKAMI PRZY TYMU PIYKNIE SPIYWAŁA

NASZE PIĘKNE LASY...

RÓŻNE - RÓŻNISTE

wpisz jakie

jakie

jakie

KAPELUSZ

mazurek od pieńka

mazurka od boru

LESNA

LASAMI ZAJMUJĄ SIĘ I OPIEKUJĄ LUDZIE ZWIĄZANI Z:

LASEM TO..... wpisz nad kropkami

Z PRZYRODĄ TO..... Z EKOLOGIĄ TO.....

ZBIERAMY (OPROZ. ziół i grzybów)

W 1992r. W REJONIE KUZNI RACIBORSKIEJ

POŻAR ZNISZCZYŁ 3 tys. 5 tys. czy 9 tys

HEKTARÓW LASU - ZAZNACZ PODKREŚL I LE?

WIECZNIE ZMARZNIĘTY STRASZEK ŚLĄSKITO.....
WOLĄBYŚ Z NIM PODPALAĆ LAS, CZY PRZEGONIC
BEZMYŚLNYCH ŻŁOŚNIKÓW? PODKREŚL

WOLĄBYŚ Z NIM WYCINAC BEZ NADZDRU DRZEWKĄ,
np. PIĘKNE CHOINKI BOŻONARODZENIOWE, CZY JE SADZIĆ?

NASZE

ROSTOMANTE

KWIATKI

- 1 KOKOCI GALOTY
- 2 DOMBEK
- 3 MUSZKATKI
- 4 GLADIOLA
- 5 PIWONKA
- 6 LIPINA
- 7 BOLILOCZKA
- 8 JOZEF LELUJA
- 9 PRYMULKA
- 10 ŻABI OCZKA
- 11 MODROK
- 12 MLYCZ, MOZIK ^{TYŻ}
- 13 GYNSI PYMPEK
- 14 KAMELKI
- 15 GYJORGINA

○ WPISZ ODPOWIEDNI NUMER
 ○ ? ODGADNIJ NAZWY MOTYLI

ICH UBARWIENIE PODPOWIE

dla mnie najlepsze
 sam koronki

W DOLINIE

ŁUBOWICE JOSEPHA VON EICHENDORFFA

WESOŁY WĘDROWNIK

Gdy Łaskę komuś Bóg uczyni,
Wysyła go w daleki świat,
Tam mu objawia cuda ziemi
Gór, lasów, rzek odwieczny Ład.

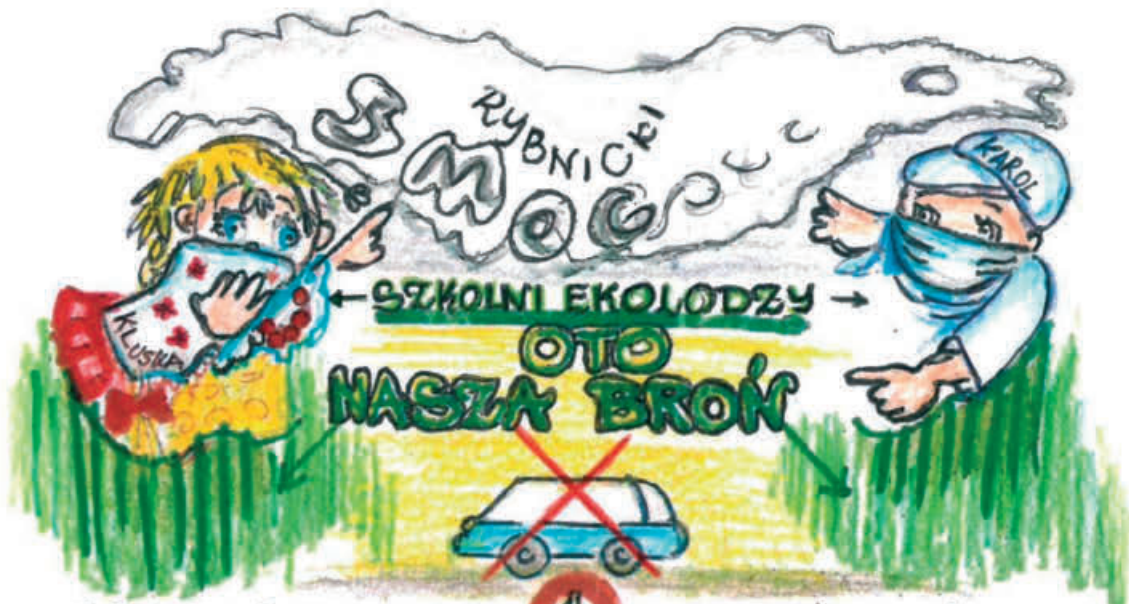
fragm. wiersza tłum. WIKTOR
BUGŁA

A u mié
jakisik
inakszy tyn rym

zo wiyim, Twój rym
sie nazywo
rym, cym, cym,
cym, cym.

W MIEJSCU PARKOWANIA SAMOCHODU MOŻE STAĆ
 10..... KTÓRYMI MOŻEMY DOJECHAĆ DO ^{my matricole} mp.....
 KORZYSTAĆ TEŻ Z PIĘKNYCH ŚCIEŻEK .....
 SEGREGUJEMY ..... OSOBNO .....
 ..... ODPADY NIEBEZPIECZNE mp.....

ZANOSIMY DO .....
 NIE MARNUJEMY .....
 OSZCZĘDZAMY .....
 ZBIERAMY .....
 CHRONIMY .....
 SADZIMY .....

 ROBIMY
 PTAKOM BUDKI.

W TYM ROKU RYBNICZANIE ZASADZA ^{ile?} 10 500 lub 1000
 /KLUSKA WYCIĘTA W GAZECIE RYBNICKIEJ/ DRZEW - ZAZNACZ

JUŻ 1 DRZEWKO ZASADZIŁ NASZ PREZYDENT MIASTA
 W ASYSCIE DYREKTORA ZARZĄDU ZIELENI MIEJSKIEJ,
 ORAZ PRZEDSTAWICIELKI NADLESNICTWA RYBNICKIEGO
 KTÓRE PRZYGOTOWAŁO ZA SADZONKI PO KTÓRE ZGŁO-
 SZAŁA SIĘ KLUSKA Z KARDARIDEM. TO BĘDĄ SADZON-
 KI DRZEW RODZIMYCH MOJAKICH? ^{czyli? jakich?}

TY TEŻ DRZEWKO, KRZACZEK
 POSADZISZ? ^{czyli? jakich?}
 TAK NIE

DAWNO, *bardzo* DAWNO

TEMU

ani myszy?

nie było lodów

ale były

LODOWCE

trzęsienia ziemi

potopy

erupcje wulkanów
topnienie lodowców

POPRCZEZ WIEKOWE KATAKLIZMY,
ZIEMIA ZMIENIAŁA SWÓJ KSZTAŁT I KLIMAT

SKĄD
WIEMY

JAKIE ZWIERZĘTA WTĘDY TU ŻYŁY?

JAKI BYŁ PROCES POWSTAWANIA WĘGLA? POMYŚLCIE!

KARLIK! kam's sie skrył
CYGANI, że kies' z tatom
na dole już był

NA GRUBIE

WYRUCH

DOŁ

...na doł
szolem zjechała
ciymuszko robota
tu woidziła

GÓRNIKOM
piykanie skto-
niła SĘCZYŃS'
"BOŻE"
Każdymu
KLUSKA - zyczyła

WYRĄBANY

CHODNIK

*kiedys lekta-
gustawa
abowiska-
Morcimka*

Do św. BARBORY:
maszyk górników
strzeż z GORY!

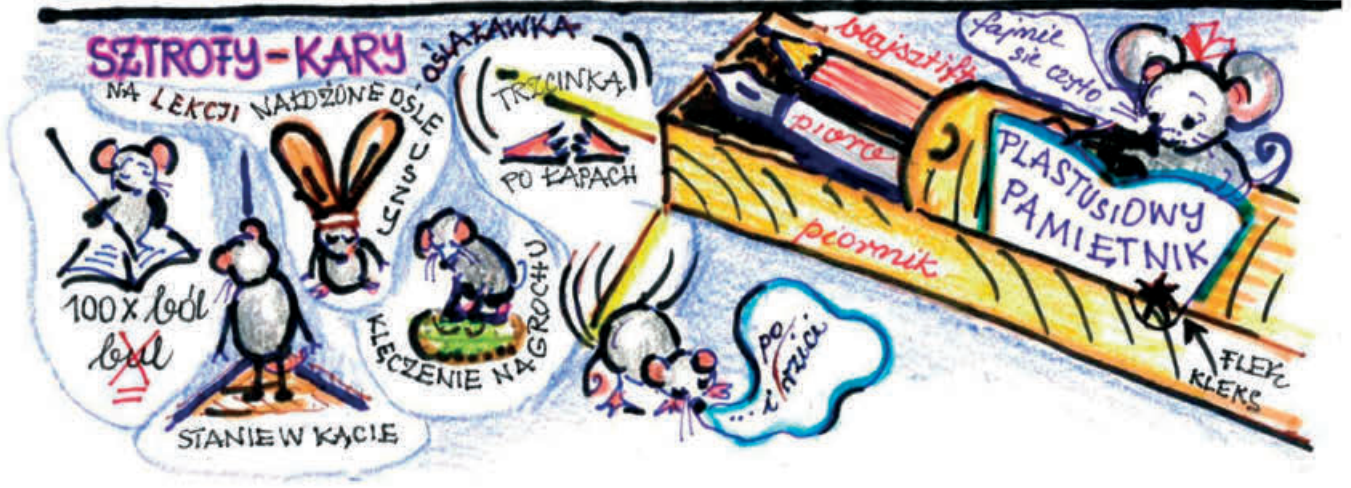
Do spotkanego skarbnika:
NIE TOMNIJ NOM
KOLE PIYKNEGO RYBNIKA

stara KLASA

**DYŻURNI
DBALI
O CZYSTOŚĆ
I PORZĄDEK W KLASIE**

IZBA REGIONALNA

PRZEBLECZA SIĘ,
PRZELUFTUJA
I DALIJ POWANDRUJA

ZESZYTY RYBNIKIE 23
Aleksandra Grabiec

szatka zurok / szatka / zupia-buda

kule je na moje

szatka merymka

spynalicy

bigela

laybik / woszl

galoty

rygta

oplycek

kabotek

bluzza

MY STRZIJKI
TUKYJ
NIE SEKODZYM
BO TRADYCJO
SZANUJEMY

jakla

maxelonka
kiecka

zopaski
modrok / paradno

podwarki keta
Marek Szotbyszek
SLAZOCZKI
PIYKNE SA

galanda

spodnice

kamiczka

wiomek
myrtowy

FACHY NOM PRZEKOPAŁA
WSZYSTKI LONTY POWYCIONGAŁA

A NA GUST MOJ
JE NOSZ
ŚLONSKI STROJ

PRZED ZDRZADEM STOJI
PRZEBLYKO I STROJI...
... NIKIEDY
MINA MO KWASNO
MAZELONKA ZA WIELKO,
JAKLA ZA CIASNO

konel

szajkap

cieply
plyjel

GO SPODORZA IGNACA

na wsi odwiedzila
we komorce, na gorze i parzoku saskidziel

PAMIĘĆ – HISTORIA

SZKOŁA im. POKIŚTAŃCÓW ŚL.

ZIELEŃCE
im. HENRYKA WIEJASZKOWSKIEGO
- DAWNY CMENTARZ ŻYDOWSKI

- im. ROZALII BIEGESZOWEJ miejsce dawnej Polonii
- W SASIEDZTWIE POW. - POLSKA ORGANIZACJA WOJSKOVA

PRZY FONTANNIE MIEJSCE DAWNEJ SYNAGOGI

JEDEN Z ZABYTKOWYCH NAGROBKÓW

NA CMENTARZU PRZY KOŚCIELE EWANGELICKIM

S.W. JAN PAWEŁ II JEGO DAR

POMNIK PRZED BAZYLIKĄ
TABLICA PAM. W STODOKACH

NA PRYCIERYNKU NA TABLICACH UPAMIĘTNIONY POBYT s.m. JANA SARKANDRA, MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO TAKŻE USYTUOWANIE DAWNEGO RATUSZA

BIBLIOTEKA KONSTANTEGO PRUSA

ULICE

BRACI KAROLA ANTONIEGO SZAFRANKÓW

DROŻKA INNOCENTEGO LIBURY

TU ŻOŁNIERZE SPOCZYWAJĄ DALEKO OD BLISKICH

KLUSKA i KARLIK PAMIĘTAJOM O BORDKACH WOJOKACH i POLEGŁYCH POWIŚTAŃCACH
A Wy? Tyż?

WASZE PIĘKNE ZABYTKI

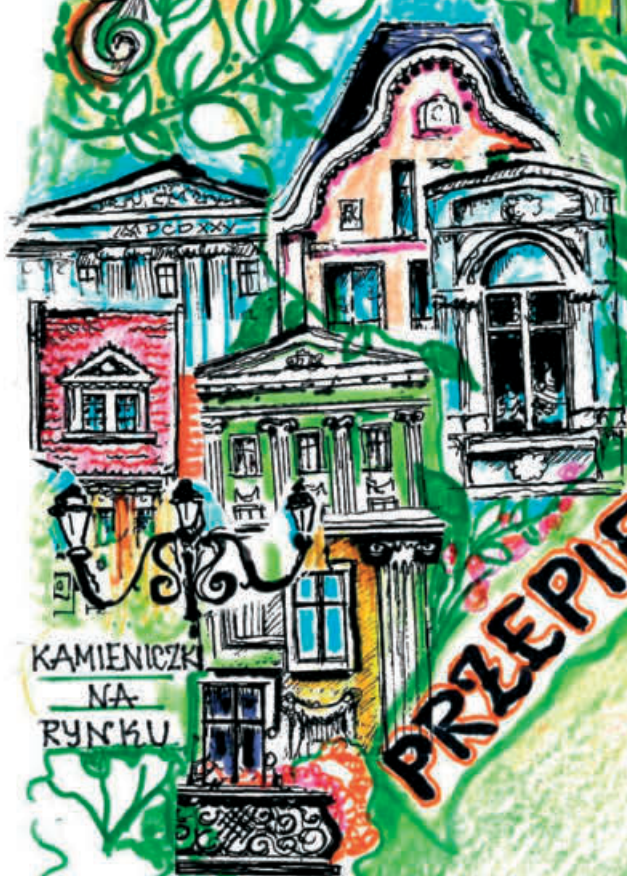
JAN NEPOMUCEN
PRZED KOŚCIOŁEM
M. B. BOLESNEJ

WIEŻA
KOŚCIOŁA
EWANGELICKIEGO
DAWNA
SIECIARNIA

NAJSTARSZY ZABYTEK
MIASTA - KOŚCIOŁEK
AKADEMICKI

KAMIENICZKI
NA
RYNKU

PRZEPIĘKNE DETALE

JULIUSZ ROGER
LEKARZ
DAWNY SZPITAL „JULIUSZ”

FIKU, MIKU
KLUSKA
CZYTO
O RYBNIKU

...DOCIYRNO BYŁA **SKARBY** W ZIELYNIODKRYKA

w tych
kościółkach
tam w ciszy
żyją ymo biedne myszy

ZOMKI

Wodzisław

Borynia

Zwonowice

Racibórz

Mocka zomków
Zwiydziała

Pogrzebien

KARLIK
piegowaty

Rybnik

Królowicza spotkać chciała...

KARTECZKI WYSKAKA,
I TAK SIĘ...
..CHWALIKA...

JOJO KLUSKA-TYM

SZLAKIYM
NA
SKOLE JEZDZIŁA!

ZADANIE: WPISZ NA POCZTÓWKACH MIEJSCOWOŚĆ
POKOŻONĄ NA TRASIE - SZLAKU ZABYTEKOW TECHNIKI

POZOR! STRASZKI!

CENTRUM

URZĄD MIASTA

STAROSTWO

STARÝ RATUSZ
na Rynku
URZĄD
STANU CYWILNEGO
MUZEUM

SKAD TA KLUSKA
TAK WRZESICZY

POCZTA

TYŻE

... a kousek dalij stona
zomek bydzie ze tabulkom:

SAD

ATRAKCYJNYM DEPTAKIEM DOJDZIEMY DO BAZYLIKI

DWORZEC KOLEJOWY

WSCHÓD

PODNOC

PODNIENIE

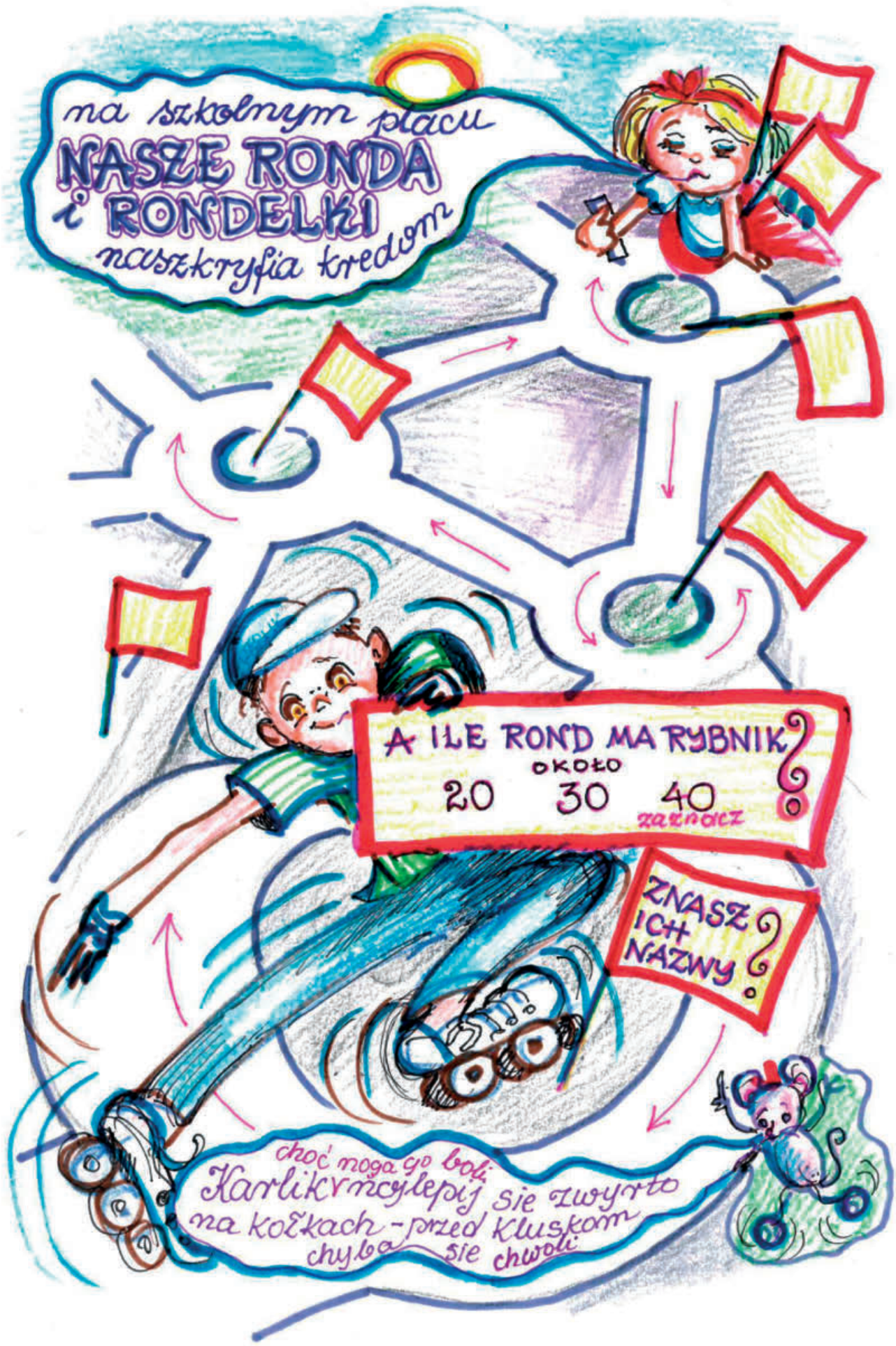
OD WSCHODU SIE NA ZACHOD ZWYRTNYMY
 ku zachodowi szpacyrkiym poindymy
 NOWY SĄD po lewej niechomy,
 po prawej STAROSTWO zwiydzymy.
 Blyśnijcie na lewo okiym,
 PTTek uwidzicie za płotym.

budujemy mosty
 dla pana .....

jedzie ..... z daleka
 ani chwili ... ..

zeby sie lepiej szło
 jedna spiywo, drugo yro

na szkolnym placu
NASZE RONDA
i RONDELKI
narysowały kredą

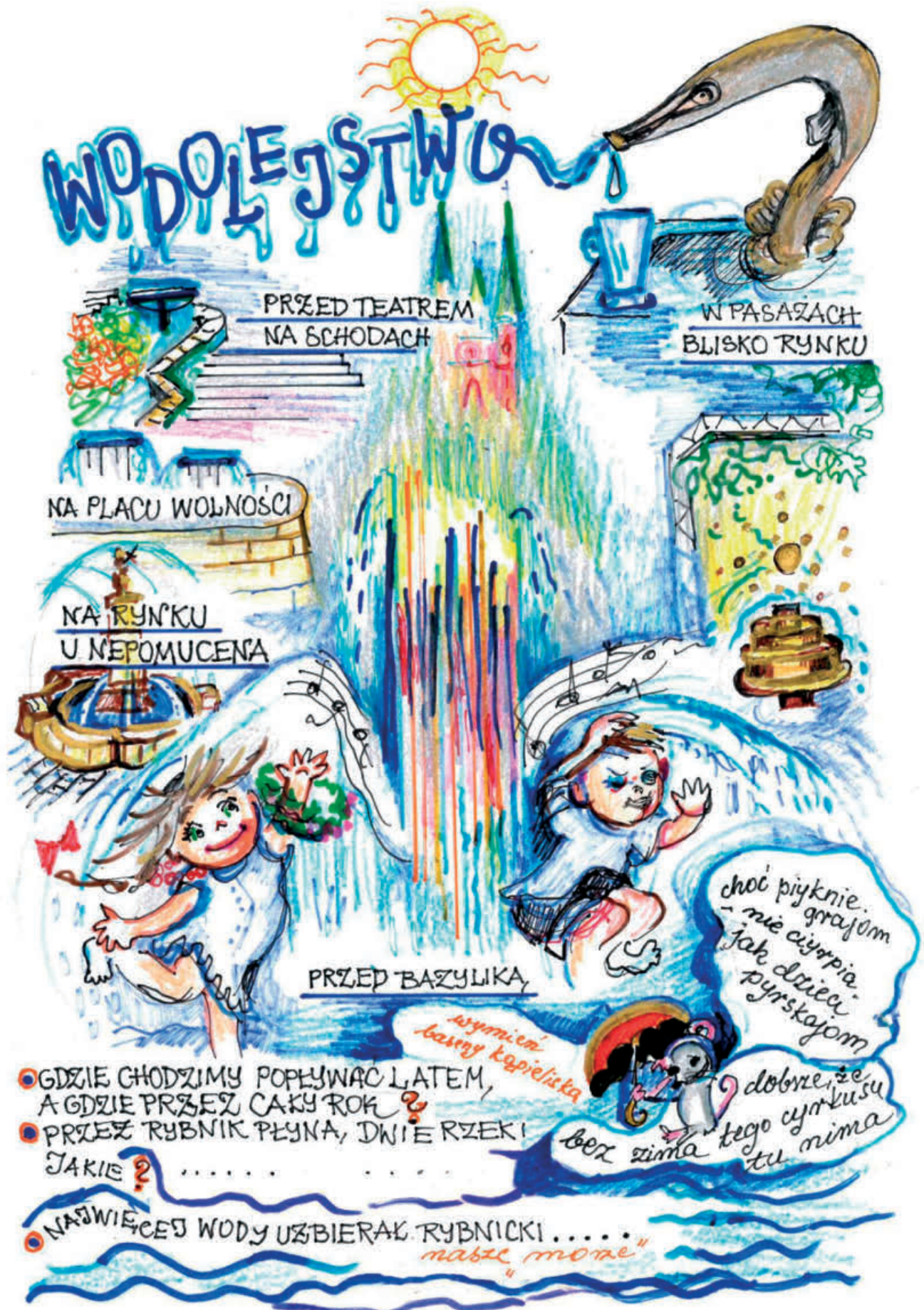
A ILE ROND MA RYBNIK?
OKOŁO
20   30   40
za godzinę

ZNASZ ICH NAZWY?

choć mogą go bolić
Karliki nycielej się zwróto
na kożkach - przed kluskom
chyba się chwoli

WODOLEGSTWO

PRZED TEATREM
NA SCHODACH

W PASAZACH
BLISKO RYNKU

NA PLACU WOLNOŚCI

NA RYNKU
U NĘPOMUCENA

PRZED BAZYLIKĄ

*wymieni
bazyliki kąpieliska*

choć pięknie
- nie grają
jak dzieci
pyrkają

dobrze, że
tego cyrkusa
bez zima
tu nima

- GDZIE CHODZIMY POPEŁYWAĆ LATEM,
A GDZIE PRZEZ CAŁY ROK?
- PRZEZ RYBNIK PŁYNĄ, DWIE RZĘKI
JAKIE? .....

• NAŚWIECENIE WODY USBIERAK RYBNICKI .....
nabze mome

DNI RYBNIKA

KLUSKA NA RYNKU Z „PRZYGODA” WYSTĘPOWAŁA
O KARLIKU CO BYŁ W RYBNIKU ŚPIEWAŁA

GAZETA
RYBNIKA - tak napisała
Abundruska
KLUSKA!
KONKURS
wygrała
OD PREZYDENTA KOŁO DOSTAŁA

BURMISTRZOWIE

DOPISZCIE IMIONA *nad kropkami*

PODPÓWIE KRÓL I ŚWIĘCI

ZŁOTEJ
MIETLI

PATRON RYBNIKA

.....
ŻELAZKO

KÓKIETEK

.....
WEBER

PREZYDENCI
NASZEGO
MIASTA

.....
MAKOSZ

CHMIEŁOWSKI

.....
FUDALI

.....
KUCZERA

LUBIA NASZE
CZYSZE MIASTO

WWW.RYBNIKU

RZEMIOSŁO

KRAWCOWA
szwaczka

FRYZYJER
golacz

SZEWIC
szewiec

KUCHARZ
kuchcik

KAPELUSZNICZKA
hutmacherka

STOLARZ
stolarz

ŻŁOTNIK
piestczorki, kety, zausznice

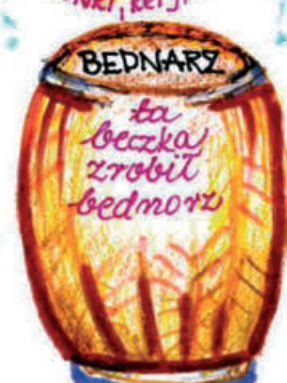

ZEGARMISTRZ
zyary, zygonki

SZKLARZ
szklarz szklę

STOLARZ
stolarz wyszrubol romy, zrobit meble

BEDNARZ
ta beczka zrobit bedmorz

KOKODZIES
kolodziej zrobit kola do wozu

MALARZ
malarz maluje

MURARZ
murarz

TYNKARZ
tynkarz pisuje

ELEKTRYK
elektryk zstrom

POSADZKARZ
plytkarz

ZDUN
kachlarz

KOMINIARZ
kominionarz

DEKARZ
dach-dekarz

SPEC OD GONTÓW
szymdzielarz

KUŚNIERZ
skotkarz kuśniarz

HYDRAULIK
rułkarz, gulikarz, plompkasz, studniarz

SNYCERZ

LUDWISARZ
ludwolson

INSTALATOR
montar

LUTNIARZ
lutniarz

GUKIERNIK
konditor

PIEKARZ
piekarz

RZEŹNIK
masarz

KIEROWCA
szofer

INTROLIGATOR

fachowiec
elektronikarz
szprycionarz

ELEKTRONIK
RAJCEKA

fachman
złoto
ramczka

...NA PONĆ BOSO KLUSKA DEPTAŁA

... A POTYM
WE PRZYKOPIE SZKAPKI TOPLAŁA

PO DRODZE DO KAPLICZEK ZAJRZAKA

NASZYCH ŚWIĘTYCH
POZNAĆ CHCIAŁA

MAJOWE ŚWIĘTA

ŚWIĘTO PRACY

1 MAJA

TU MSZA ODPUSTOWA

WPISZ IMIĘ SW. .... RZEMIEŚLNIK
BYŁ ZAWÓD ..... KOSCIÓŁEK POD
JEGO WEZWANIEM ZDOBI PARK
ETNOGRAFICZNY W .....
PRZEZ KARUZELAMI MIEJSOWOŚĆ

WITAJ MAJOWO SUTRZENKO

3 MAJA

TU MAJOWE NABOŻEŃSTWA

NMP KRÓLOWA .....
JEJ CUDOWNY OBRAZ ZNAJDUJE SIĘ
W .....
MIEJSOWOŚĆ

14 MAJA

TO ŚW. ....
JEST PATRONEM
PODAS ZAWÓD .....

W JAKIM MIEŚCIE
ODBYWA SIĘ TRADYCYJNA
PROCESSA OGNIOWA
TO SIĘ DZIEJE W .....

16 MAJA

TO NASZ
POPULARNY
ŚW. JAN

OD DRÓG, MOSTÓW,
POWODZI, DOBREJ SŁAWY

GDZIE WIDZIAŁAŚ/ŁEŚ/ JEJGO
WYRZEZBIONĄ LUB NAMALOWA-
NĄ POSTAĆ PODAJ MIEJSCE

WPISZ NAZWY
MAJOWYCH
KWIATÓW
UZBIERANYCH
PRZEZ DZIECI
NA ŁACE
W OGRÓDKACH
PRZY LESIE
NAD WODĄ
MOŻESZ JE NAZWAC
PO NASZYMU

26 MAJA

OD KLUSKI
OD KARLIKA

DZIEŃ .....

REWITALIZACJA

DOMKI MIESZK.
DAWNEJ HUTY
SILEZJA

*kiedys
szare familoki
chlywiki, hazliki,
szopki, na placu
wychodki*

*zmiagnely tez
stare hasioki,
powstaly garaze
i nowoczesne
bloki*

DAWNA KOP.IGNACY
FAMILOKI OS. BEATA
W NIEWIADOMIU

OSIEDLE GORNICZE NA RYMERZE
I GHWAKOWICACH

RYBNICKIE ZABYTKI
SRODMIESCIA

DAWNA ŚWIETNOŚĆ ODKRYTA

MOST
NAD NACYNA

KAMIENICE
W CENTRUM

*patrzy z boku - odnowa u nos
na kazdym kroku*

HUTA SILESIA
JESZCZE NIEDAWNO DYMIA

PARUSZOWIEC PIĘKNIJEJE

ZILEZJA
a lodowisko do dzisiaj ma chodzie

eksponaty
DLA KONESERÓW do oglądania w naszym MUZEUM a do kupienia na naszym TARGU STAROCY

ATRAKCYJNA REWITALIZACJA

ŚWIATŁO HISTORII

GÓRNY ŚLĄSK NA PRZESTRZENI DZIEJÓW

TO MUZEUM . . . . . W KATOWICACH

CO ZOBACZYŁA KLUSKA
KRÓTKO
OPISZ SWOJE WRAŻENIA -

A TY? CZEGO MOGŁE DOTKNĄĆ KAROL

BLIŻEJ NAS MUZEALNA KOPALNIA . . . . .

W . . . . .

TO PRYZAKŁADOWE
DOMY MIESZKALNE
TAKZWANE . . . . .

ZADANIE: PODPowiedz klusce, gdzie podziwiać możemy pięknie odnowio-
ne ^{bloki przyzakładowe} . . . . . ?

ZESPÓŁ POKŁASZTORNY . . . . . W . . . . . MIEJSCE
ZAKON

W SĄSIĘDZTWIE ROZLEGŁY . . . . . KRAJOBRAZOWY
TU RZĘKA . . . . . I DĄB . . . . .

SLASK

jest jak piernik
pachnący historią,
rodem z Nysy - dawniej
sławniejszy od toruńskiego

...i jak studnia bez dna,
z której ozerpiemy gasząc
pragnienie
wiedzy o NIM

też jak cenny szmaragd
zabkający wieloma
odcieniami... a niby szary?

ISBN: 978-83-932158-6-7

Publikacja bezpłatna powstała w ramach projektu pn. „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybniczej tradycji”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.